

Protocol Sociale Veiligheid

Inleiding

Ons schoolbeleid richt zich op het creëren van een veilige, ondersteunende en respectvolle omgeving waarin iedereen zich gewaardeerd voelt en waarin pesten actief wordt voorkomen en aangepakt. Dit beleid is gebaseerd op de methode Kanjertraining. Deze methode zetten we in binnen onze groepen. De visie en levenshouding van de Kanjertraining vormen het uitgangspunt van ons beleid sociale veiligheid. We hebben een duidelijke visie op hoe we met elkaar omgaan en willen graag samen met ouders en kinderen zorgen voor een veilige school.

In dit document vindt u de volgende onderdelen: de doelen, een verduidelijking van begrippen, de uitgangspunten, de preventieve aanpak en werkwijze, en de aanpak en werkwijze wanneer het misgaat.

DOELEN

- Leerlingen voelen zich veilig op school (sociaal, psychisch en fysiek).
- Leerlingen, leerkrachten, directie, kanjer-/anti-pestcoördinator en ouders weten wat ze kunnen doen ter preventie van onveilige situaties en hoe ze kunnen handelen als het toch onveilig wordt.

VERDUIDELIJING VAN BEGRIPPEN

Het is belangrijk om het verschil tussen plagen, ruzie en pesten duidelijk te maken, zodat kinderen, leerkrachten en ouders kunnen herkennen wat ongewenst gedrag is en hoe ze daarmee om moeten gaan.

Plagen

Plagen is onschuldig bedoeld, speels en wordt vaak door beide kinderen als grappig ervaren. Het is wederzijds en gebeurt vaak in een vriendschappelijke sfeer. De relatie tussen de kinderen is goed. Het is belangrijk dat het plagen niet gaat over iemands uiterlijk, identiteit of iets waar iemand zich ongemakkelijk door voelt. Als het plagen niet meer als leuk wordt ervaren, moet het stoppen. Het verschil met pesten is dat er geen opzet is om iemand kwaad te doen of te kwetsen.

Ruzie

Een ruzie is een conflict tussen twee of meer kinderen, meestal over een meningsverschil of een gebeurtenis. Het komt vaak voor dat er bij een ruzie emoties spelen, zoals boosheid of frustratie. Een ruzie kan meestal opgelost worden door met elkaar te praten en tot een compromis te komen. Het is niet hetzelfde als pesten, want het is een tijdelijke situatie die kan worden opgelost zonder dat er sprake is van herhaald, opzettelijk kwetsend gedrag.

Pesten

Pesten is herhaald en opzettelijk gedrag waarbij één of meer kinderen een ander kind schade toebrengen, fysiek of mentaal. Pesten kan in verschillende vormen voorkomen, zoals: buitensluiten, verbaal of fysiek geweld, roddelen of online pesten. Het doel van pesten is vaak om de ander te kwetsen, te isoleren of in een kwetsbare positie te brengen. Dit gedrag is niet acceptabel en moet actief worden aangepakt. Zowel door de leerling(en) die pest(en), als door de omgeving.

DE UITGANGSPUNTEN

We willen te vertrouwen zijn

De meeste mensen willen te vertrouwen zijn. Op die manier willen we gezien, gehoord en begrepen worden. We gaan daarom uit van elkaars goede bedoelingen en kijken met vertrouwen naar elkaar en de kinderen. Ons uitgangspunt is daarbij dat je jezelf mag zijn. Doe je niet anders voor dan wie je werkelijk bent, zoals je bent is het goed. En daarmee ben je te vertrouwen (zie witte pet, volgende pagina).

Wij, leerkrachten en ouders, zijn samen het gezag van het fatsoen

We zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de opvoeding van de kinderen. Een goede opvoeding richt zich op fundamentele menselijke waarden zoals: liefde, vertrouwen, mededogen, toewijding, verantwoordelijkheid en betrokkenheid in de breedste zin van het woord. Daarom moeten wij, ouders en leerkrachten, duidelijke leiders zijn voor kinderen: wij vertegenwoordigen het gezag van het fatsoen. We laten ons daarbij niet bepalen door negatieve gevoelens zoals angst, onmacht en ergernis. We zorgen voor een veilige sfeer door grensoverschrijdend gedrag op een nette manier zorgvuldig aan te pakken. Daarin werken we samen met elkaar.

We geven het goede voorbeeld

De kinderen voelen zich veilig als wij het goede voorbeeld geven:

- We gaan respectvol met elkaar om.
- We spreken respectvol over elkaar en de kinderen, ook op sociale media.
- Indien zich een probleem voordoet of als we ons zorgen maken, dan overleggen we met elkaar. We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen en die recht doet aan de situatie.

WAT DOEN WE PREVENTIEF EN HOE DOEN WE DAT?

Inhoud Kanjertraining

We bespreken en oefenen met gedrag door middel van de volgende materialen. Deze zijn van toepassing op de kinderen, maar net zo goed op ons als volwassenen. Omdat kinderen gedrag van ons nadoen, is het van belang dat wij (ouders en het team) het goede voorbeeld geven.

De petten

Om in gesprek te gaan over gedrag maken we vanuit de Kanjertraining gebruik van petjes met vier verschillende kleuren (zie volgende pagina). Wanneer zich een probleem of stressvolle situatie voordoet hebben we een keuze om verschillend te reageren. We maken kinderen bewust van hun gedrag en oefenen met nieuw gedrag. Kinderen kunnen zo leren kiezen voor gedrag dat bij hen past en dat prettig is voor henzelf en de ander.

De petten

Wanneer je doet als een kanjer, of als de witte pet, dan ben je te vertrouwen en durf je ook anderen te vertrouwen. Je toont respect voor jezelf en de ander.

Jezelf zijn betekent ook: vervul de rol die bij je past. Dus vader/moeder: wees vader/moeder.

Leerkracht: wees leerkracht. Je bent geen vriendje van het kind. En laat het kind ook kind zijn. Als we allemaal als onszelf doen, vanuit vertrouwen, kunnen we toch heel verschillend doen, ook in verschillende situaties.

De witte pet is de pet van vertrouwen en jezelf zijn. Samen met de gele, rode en zwarte pet zie je dan...

Je kunt jezelf zijn in combinatie met de blauwe pet. De blauwe pet staat voor kracht. Dan reageer je op een prettig stoere manier. Je durft ruimte in te nemen. Je vertoont leiderschapsgedrag. Je geeft je grenzen aan. Je maakt plannetjes, toont initiatief. Zolang naast de blauwe pet ook de witte pet van het vertrouwen aanwezig is, is het gedrag prettig voor jezelf en de ander.

Ouders en leerkrachten laten met de wit-blauwe pet positief leiderschap zien. Ze durven grenzen te stellen en duidelijk te zijn vanuit het vertrouwen dat de meeste mensen het goed bedoelen.

Wit en blauw

- vertrouwen
- duidelijk
- doorzetter
- leiderschap

De rode pet in combinatie met de witte pet staat voor humor. Je maakt grapjes die leuk zijn voor iedereen. Je doet optimistisch, vrolijk, luchtig, handelt met levensvreugd en relatieveert.

Voor ouders en leerkrachten betekent dit dat je humor gebruikt in je opvoeding en speels kunt zijn: je kunt spelen met kinderen en je kunt relativeren. Je toont optimisme en vrolijkheid.

Wit en rood

- vertrouwen
- vrolijk
- humor
- positief denken

Handelen we met de wit-gele pet, dan geven we ruimte aan de ander. We luisteren, zorgen, tonen interesse, zijn rustig en vriendelijk, bescheiden.

Voor ouders en leerkrachten betekent dit dat we betrokkenheid tonen, luisteren naar kinderen en willen weten wat hun behoefte is. We tonen empathie.

Wit en geel

- vertrouwen
- vriendelijk
- bescheiden
- behulpzaam

Wanneer de witte pet van vertrouwen wegvalt

Alle kleuren petten hebben hun valkuil wanneer de witte pet van vertrouwen wegvalt. Als we niet meer met vertrouwen naar elkaar of naar onszelf kijken, komen we terecht in wantrouwen. Bij de ene persoon of in de ene situatie uit dit zich in te krachtig gedrag (blauwe pet), bij een ander in te onderdanig angstig gedrag (gele pet) en bij een ander in clownesk meeloopgedrag (rode pet). In klassen waar het vertrouwen wegvalt, ontstaat dit gedrag. De basis van vertrouwen moet dan weer worden teruggezet. Gelukkig blijken de meeste mensen dit graag te willen: we willen ons liever gedragen met witte pet dan zonder. We zijn 'de weg even kwijtgeraakt'.

In het aanspreken van kinderen gebruiken we pettentaal. Voorbeelden hiervan: "Welke pet heb je nu op? Hoe kun je de witte pet erbij opzetten?" "Ik zie een heleboel witte petten!" "Wil je te vertrouwen zijn? Doe dan als de witte pet." De pettentaal helpt ons om zonder oordeel het kind op zijn gedrag aan te spreken. Let op: we koppelen nooit een pet aan een kind. De petten gaan over gedrag en gedrag kun je veranderen. Het kind toont gedrag wat past bij de rode pet, maar is de rode pet niet. In rollenspelen gebruiken we de petten om te oefenen met gedrag.

Het gaat mis als je niet doet als jezelf

Het gaat mis als we niet meer onszelf zijn, dan valt de witte pet weg. Je doet dan zo:

Ik schop, sla, duw, pest.

Ik maak vervelende grapjes, lach anderen uit en doe mee met de blauwe pet.

Ik doe zielig, zeg niks, kijk naar de grond.

Smileyposter

Leerlingen

Welk gedrag willen we wel en niet op school? Waar ligt de grens? De smileyposter geeft hier handvatten voor. Wij willen kinderen leren om rekening met elkaar te houden. Let dus op de gevoelens van de mensen om je heen. Check even of de ander zich nog goed voelt bij jouw gedrag. Andersom geldt ook: het is jouw verantwoordelijkheid om aan te geven wanneer je je ergens niet prettig bij voelt. De meeste mensen bedoelen het goed, maar het gaat wel eens mis. Je helpt de ander door je grens aan te geven: "Ik vind het vervelend als je ... doet. Wil je dat anders doen?"

Leerkrachten, ouders en directie

De smileyposter is ook van toepassing op de volwassenen rondom de leerlingen. Wat mogen wij (school en ouders) van elkaar verwachten?

- Als we ons zorgen maken om een kind, dan overleggen we respectvol met de kinderen, ouders en de leerkracht. We geven elkaar feedback. Dat betekent dat we op het schoolplein of via internet niet slecht spreken over een ander: we gaan met die ander in gesprek. Kortom: We spreken met respect over en met elkaar.
- We zoeken een oplossing die goed is voor het kind, de klasgenoten, de ouders en de school.
- Soms bedoelt de ander iets goed, maar ervaart diegene het als vervelend. We geven dan rustig onze grens aan, zodat de ander hier rekening mee kan houden.

Afsprakenposter

Als leidraad voor hoe wij op school met elkaar om willen gaan, gebruiken we de volgende vijf uitgangspunten van de Kanjertraining zoals op de poster is afgebeeld. De kleuren verwijzen naar de petten. Hieronder staan de posters zoals bedoeld voor de kleuters.

Motor en Benzine: alles wat aandacht krijgt, groeit

Leerlingen

Met de Kanjertraining leren we dat alles wat aandacht (benzine) krijgt groeit. Vervelend gedrag (motor) blijft doorgaan en krijgt status als kinderen meelachen en erbij staan. We maken kinderen bewust van de benzine die ze (vaak onbedoeld) geven aan gedrag dat niet prettig of storend is. Zo leren kinderen sociale verantwoordelijkheid te nemen en ervoor te kiezen om geen benzine te geven. In onveilige klassen bekrachtigen kinderen elkaar in negatief gedrag. Pas wanneer kinderen leren om geen benzine meer te geven, verandert de norm. Er valt dan geen winst (status, populariteit) meer te behalen met negatief gedrag.

Leerkracht

De leerkracht geeft in de klas zoveel mogelijk benzine (aandacht) aan positief gedrag. De leerkracht spreekt de leerling aan die storend gedrag vertoont, maar ook zeker de

benzinegevers: “Geef maar geen benzine”. Hierdoor krijgt negatief gedrag minder aandacht (benzine) van de leerkracht.

Ouders

Wat kunnen ouders thuis doen? Bevraag uw kind eens of het benzine geeft in de klas. Soms klagen kinderen thuis over vervelend gedrag van een klasgenoot. Het komt geregeld voor dat kinderen onbedoeld zelf benzine blijken te geven aan dit gedrag. Dit kan door erom te lachen, door ernaar te kijken, maar ook door te klagen (“oohhh, stil nou eens, nouou, hou nou op...”). Dit houdt onbedoeld het gedrag in stand.

Waar geeft u thuis benzine aan? Lacht u om storend gedrag van uw kind, dan zal uw kind hiermee doorgaan. Spreekt u alleen uw kind aan op negatief gedrag, dan zal uw kind daarmee aandacht vragen. Geef daarom veel complimenten en benoem dus gedrag wat u prettig vindt. Dan zal dat gedrag versterkt worden.

WAT DOEN WE ALS HET MIS GAAT EN HOE DOEN WE DAT?

Gedoe hoort erbij en is leerzaam

Het is normaal dat kinderen af en toe ‘last’ hebben van elkaar. Dit gebeurt thuis en op school. Ze willen spelen met hetzelfde speelgoed, ze willen rustig werken terwijl een ander door de klas roept. Ze willen met hetzelfde kind spelen maar niet met elkaar. Kortom: er ontstaat gedoe. Dit zijn voor kinderen allemaal leermomenten. In het volwassen leven moeten wij immers ook leren omgaan met onze behoeftes en die van anderen. We zullen onze grenzen en wensen moeten aangeven.

Hoe leren we kinderen om te gaan met gedoe?

Fase 1 : kind heeft last van een ander

Vuistregel van de Kanjertraining: Jij zit in een klas met kinderen die te vertrouwen willen zijn.

We leren kinderen om rustig aan te geven dat ze ergens last van hebben en te vragen of de ander wil stoppen.

Soms wordt een incident groter doordat kinderen het gedrag van een ander ervaren als pesten, en vervolgens agressief of klagerig reageren (richting klasgenoten, leerkracht, ouders).

Klasgenoten, leerkrachten en ouders kunnen dit onbewust versterken, bijvoorbeeld door

agressief gedrag goed te keuren (“mep maar terug”), door alleen medelijden te tonen of kwaad te spreken over het andere kind. Tips voor leerkrachten en ouders:

- Ga na een conflict of gedoe geen rechter spelen om dader en slachtoffer te identificeren. Richt je op de toekomst: “Willen jullie het oplossen? Hoe zouden jullie dit de volgende keer anders kunnen doen?”
- Leer kinderen hoe je op een rustige, respectvolle manier zegt dat je last hebt van iemand. De woorden en toon moeten bij het kind zelf passen.
- Leer kinderen te stoppen met hun gedrag als een ander aangeeft er last van te hebben.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Hoe doet u als u last heeft van iemand in uw gezin, familie, vriendenkring, buurt? Welke gedragsvoorbeelden krijgen kinderen van u?
- Spreek met respect over andere kinderen, ouders en leerkrachten.
- Bespreek met kinderen het verschil tussen plagen en pesten.
- Leer kinderen de intenties van anderen te interpreteren. Een kind kan iets als een grapje bedoelen, maar een ander kan het als beledigend opvatten. Leer kinderen om te checken hoe de ander het bedoelde.

Fase 2 : het storende gedrag gaat door

Vuistregel van de Kanjertraining: een motor kan niets beginnen, als het geen benzine krijgt.

Word dus niet boos, ga niet huilen, ga niet in discussie. Laat de klasgenoot die vervelend doet kletsen en ga samen met een klasgenoot die je vertrouwt (maatje of buddy) iets anders doen. Als jij niet meer op het vervelende gedrag let, houdt het meestal vanzelf op. Gaat het toch door? Dan stap je naar een volwassene die kan helpen (juf, meester, pleinwacht, ouders). Vaak blijft het bij een incident en is er géén sprake van structureel pesten.

Tips voor leerkrachten en ouders:

- Leer kinderen weg te lopen bij vervelend gedrag en steun te zoeken bij leeftijdsgenoten. Voor sommige kinderen is dit een oefening in zelfbeheersing.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Laat u zich bepalen door negatieve personen in uw leven? Of besteedt u energie aan positieve zaken?
- Leer kinderen om hulp te vragen bij een volwassene als vervelend gedrag doorgaat. Bespreek het verschil tussen klikken en om hulp vragen.
- Ook kinderen van wie u het misschien niet verwacht, kunnen doen als een rode of blauwe pet.
- Vraag kinderen of het de bedoeling was om de ander bang, verdrietig, boos te maken of pijn te doen. Laat kinderen zelf nadenken over een oplossing die goed is voor alle betrokkenen.
- Problemen tussen kinderen die zich op school voordoen, worden op school opgelost. School betreft indien nodig de ouders daarbij.
- Spreek, ook als zich problemen voordoen, met respect over andere kinderen, ouders en leerkrachten.

Fase 3 : iemand wordt structureel lastiggevalen vanuit een machtspositie: pesten

Definitie pesten: Wanneer een kind of groepje in een machtsverhouding steeds opnieuw een ander kind blijft lastigvallen (psychisch, verbaal of fysiek), spreken we van pestproblematiek. Bij plagen zijn de kinderen gelijk aan elkaar; er is geen machtsverhouding. De rollen liggen niet vast: de ene keer plaagt de één, de andere keer plaagt de ander. Het gebeurt zonder kwade bijbedoelingen en is daarom vaak leuk, plezierig en grappig.

Pesten kan heel schadelijk zijn en daarom moeten we samen zorgen dat het snel stopt. Hierbij gaat het om duidelijk begrenzen van ongewenst gedrag (van alle partijen) en het herstellen van

het vertrouwen. Omdat ieder pestgeval weer anders is, staan hieronder een aantal vuistregels die wij hanteren.

1. Denk aan alle rollen binnen het pesten.

- a) Wij (het team en de ouders van het kind dat pest) keuren het pestgedrag af en er volgt een consequentie indien het doorgaat. Hierbij wordt pestgedrag omgebogen in positief en betrokken gedrag in de klas.
- b) We leren kinderen verantwoordelijkheid te nemen en een positieve rol te spelen voor elkaar. We leren buitenstaanders (klasgenoten) het pestgedrag niet te bekrachtigen. Kinderen leren een goede vriend te zijn van de pester: help je vriend door hem weg te halen uit het pesten en met hem iets anders te gaan doen. Als omstanders/buitenstaanders niet ingrijpen, stemmen ze impliciet in met pesten.
- c) Kinderen die gepest worden oefenen om duidelijk hun grens aan te geven, geen benzine te geven, erbij weg te gaan en naar een maatje te gaan. Werkt het niet, dan ga je naar het aanwezige gezag.
- d) Klasgenoten hebben allemaal maatjes. We leren kinderen hoe je een goed maatje kan zijn voor iemand die last heeft van een ander. Wees zelf te vertrouwen, geef geen benzine aan pestgedrag en ga samen iets anders doen.

2. Betrek de context.

- a) Het betrekken van ouders bij de normvorming en het groepsproces is van groot belang, dit versterkt het WIJ-gevoel. Kinderen luisteren in de eerste plaats naar hun ouders. Ouders helpen hun kind door met vertrouwen te spreken over klasgenoten, ouders en de school.
- b) De groepsnorm is van grote invloed op pesten. De groepsnorm moet zijn dat we onze eigen status/populariteit niet versterken op een manier die ten koste gaat van een ander. Deze groepsnorm wordt versterkt door te werken aan het onderling vertrouwen in de groep, zoals beschreven onder Wat doen we preventief en hoe doen we dat? We leggen de focus daarbij op:

- Wat gaat er goed in de klas?
- Wat willen we verbeteren in de klas?
- Welke kwaliteiten waarderen we bij elkaar?
- Wat wordt ons plan?
- Hoe kunnen we elkaar helpen?

- c) Indien nodig, betrekken wij de wijkagent.

3. We (team en ouders) letten op de manier *waarop* we dit doen. Onze leidraad:

- a) Wij willen dat iedereen zich veilig voelt op school. Er is daarom geen excuus voor wangedrag.
- b) We delen kinderen niet in als daders en slachtoffers. Pesten is een complex probleem waarbij daders en slachtoffer niet altijd te scheiden zijn en soms een en dezelfde

persoon is. Kinderen worden niet in hun kracht gezet door ze te labelen als dader of slachtoffer. De 'dader' wordt dan negatief bekeken (met wantrouwen) en doet dan al snel iets fout in de ogen van anderen. Het 'slachtoffer' wordt dan als zwak bestempeld en wordt niet aangesproken op zijn of haar (veer)kracht. Hoe dan wel:

- c) We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen.
- d) We blijven met respect spreken over en met elkaar.
- e) Wij (ouders en team) geven hierin het goede voorbeeld.

Wij kunnen ook de handvatten en tips gebruiken van Fase 1 en 2, zoals hierboven omschreven.

DE ROL VAN LEERKRACHTEN, OUDERS EN DIRECTIE BIJ GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

Wat is grensoverschrijdend gedrag?

Grensoverschrijdend gedrag kan op verschillende manieren plaatsvinden: verbaal, fysiek, materieel. Het kan bijvoorbeeld gaan om pesten, agressief gedrag, spullen kapot maken of stelen, discriminatie en seksuele toenadering of –intimidatie. Het gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die er mee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Elke situatie van grensoverschrijdend gedrag staat op zichzelf en is situationeel/contextueel en vraagt een eigen afweging en aanpak. Wat bij het ene kind goed werkt, werkt bij het andere kind averechts. Toch zijn er wel wat vuistregels te creëren.

Een school is een plek om te leren, daar moet het dus veilig zijn. Binnen de school moet de nadruk liggen op vertrouwen, maar dat kan alleen bestaan als er helder en duidelijk gezag is. De smileyposter geeft hiervoor een duidelijk kader: het moet goed zijn voor jou en de ander. We willen het vaak wel goed doen, maar het gaat soms wel eens mis.

Fysieke veiligheid in gevaar?

Als een kind of ouder grensoverschrijdend gedrag vertoont, is het eerste wat van belang is: Is de fysieke veiligheid in het geding van de leerkracht, het kind of de omstanders?

Voorbeelden zijn: schaar gooien door de klas, met een mes dreigen, agressie, dreigen met een waakhond loslaten etc.

In dat geval gaan we niet eerst begrijpen en rustig in gesprek, het is dan een kwestie van handelen en grenzen stellen. Veiligheid staat voorop. De leerkracht verlaat dan met de hele klas de ruimte. De leerkracht stuurt een andere volwassene naar het kind toe om het kind tegen zichzelf te beschermen.

Het heeft altijd de voorkeur om van kinderen af te blijven als leerkracht. Indien er echter geen alternatief is, is het ook de plicht om in te grijpen om gevaar te voorkomen. Dus vechtende kinderen uit elkaar halen nadat je duidelijk hebt gezegd: Uit elkaar nu!

Denk bij schade ook aan herstelrecht. We pakken dit op de volgende manier aan:

Fysiek iets aangedaan: excuusbrief schrijven

Iets stuk gemaakt: koop een nieuwe

Uitgescholden: excuusbrief schrijven

Weglopen: tijd inhalen

Racisme: werkstuk maken over tweede wereldoorlog

Bij fysieke onveiligheid is er altijd een nagesprek met de ouders van de leerling. Hierbij onderzoeken we of er sprake is van onwil of onmacht? In beide gevallen verwachten we echter dat ouders het gedrag ondubbelzinnig afkeuren. Doen ouders dit niet, dan gaat deze leerling naar een andere klas tot de rust, veiligheid en het vertrouwen binnen de klas voldoende is hersteld. Zijn er aanwijzingen dat de leerling het gedrag in die klas ook zal laten zien, dan treedt stap 9 van het stappenplan grensoverschrijdend gedrag in werking (zie bijlage).

Onmacht versus Onwil

De Kanjertraining heeft als uitgangspunt dat kinderen zich niet willen misdragen, maar het gaat wel eens mis. Dat is niet erg, daar leren ze van. Toch zijn er soms kinderen die zich wel willen misdragen. We maken dan ook een onderscheid tussen onmacht en onwil in de aanpak van grensoverschrijdend gedrag. In de bijlage Stappenplan Grensoverschrijdend gedrag is stapsgewijs weergegeven hoe te reageren in beide gevallen. Bij sommige kinderen is het moeilijk uit te maken of er sprake is van onmacht/onvermogen/beperking of onwil. De Kanjertraining is van mening dat hier een 'streng' onderscheid in moet worden gemaakt. Dit onderscheid zit door de hele Kanjertraining heen.

Onmacht

Kinderen die zich misdragen, maar dat niet willen, worden ondersteund en geleerd hoe zij zichzelf kunnen beheersen. Dat vindt plaats in samenwerking met de ouder(s) van deze leerling. Het kan zijn dat een kind het moeilijk heeft met zichzelf of met de omstandigheden waarin het verkeert. Desondanks probeert het kind er iets van te maken. Zo zijn er kinderen met diagnoses, moeilijke (gezins)omstandigheden of beperkingen, die ondanks dit er alles aan doen om zich aanvaardbaar te gedragen. Dat het misgaat is niet erg. Het zijn leermomenten.

Wat helpt is:

- Met ouders en kinderen moet worden besproken dat onvermogen, beperkingen en omstandigheden geen vrijbrief zijn voor wangedrag. Ook dit kind moet leren zich fatsoenlijk te gedragen zodat klasgenoten zich veilig voelen. Wanneer ouders tegen hun kind blijven zeggen dat hij/zij er niks aan kan doen, dan krijgt het kind een vrijbrief om zich te misdragen. De inzet, de motivatie, de urgentie is nodig om het kind ander gedrag te leren.
- Een groot deel van kinderen met gedragsproblemen (75%) heeft moeite met het begrijpen van taal. Dit wordt vaak over het hoofd gezien. Pas je taalgebruik dus aan.
- Ouders en leerkrachten geven (op een rustig moment) inzicht in de gevolgen van het gedrag van het kind: "Als je zo doet, gebeurt dit (kinderen willen niet meer met je omgaan/kinderen worden bang van jou/we kunnen niet werken in de klas, dus je moet uit de klas". Hierdoor raken kinderen gemotiveerd om anders te reageren. Het reguleren van emoties begint bij de motivatie.
- Ouders en leerkrachten stellen helpende vragen: "Wil jij je zo gedragen? Wil jij dat ik/wij jou zien als...? Hoe ga je het de volgende keer doen? Hoe herstel je de emotionele en/of materiële schade? Kunnen we op deze manier weer verder met elkaar?"
- We geven duidelijke instructie welk gedrag we wel van het kind willen zien. Dus niet wat niet, maar vooral wat wel.
- Kind uit omgeving halen, soms juist bij leerkracht houden.
- Omstanders wegsturen.
- Kind blijft de hele dag in nabijheid van de leerkracht, 1 tot 6 weken.
- Kind voorbereiden op nieuwe situaties voordat de hele klas instructie krijgt.

- Coachingsgerichte benadering: voordoen is nadoen, “je bent de moeite waard, maar dit gedrag kan niet”, op zoek gaan naar de oorzaken/triggers, alternatieven bedenken en oefenen hoe je anders zou kunnen reageren
- Optioneel: leerkracht en ouders vullen de vragenlijst in het Kanjer Volg- en adviessysteem (KanVAS) in. Samen met ouders kunnen we adviezen selecteren die uit het KanVAS komen en een plan van aanpak maken.
- Individuele kinderen die sociaal vastlopen kunnen met hun ouders een ouder-kind training volgen. Ouders kunnen hiervoor kijken op www.kanjertraining.nl. Of ze kunnen worden doorverwezen naar specialistische hulp indien nodig.

Onwil

Heeft een kind de opvatting dat het zich niet fatsoenlijk wil gedragen en met niemand rekening wil houden, dan reageert de school grensstellend. Ouders worden betrokken bij het feit dat hun kind het verlangen heeft zich te willen misdragen. De mentaliteit van een kind is immers de verantwoordelijkheid van de ouders. Het is cruciaal nu in het gesprek met de ouders expliciet te vragen:

- Keurt u als ouder dit gedrag goed? Wilt u dat uw kind morgen weer zo reageert?

Als ouders reageren vanuit "nee, maar...", waarin er een opsomming van redenen voor het gedrag komt, zal verwezen worden naar de Smileyposter, met de vraag of het de bedoeling is dat hun kind andere kinderen lastigvalt. De meeste ouders willen dit niet.

De neiging ontstaat soms om alle omstandigheden rondom het kind te gaan aanpassen (beter toezicht, andere kinderen en de leerkracht moeten anders doen). Wanneer het echter om onwil gaat, kan de omgeving helemaal worden aangepast, maar wil het kind zich nog steeds niet fatsoenlijk gedragen. Vandaar deze bovenstaande vraag aan de ouders: Keurt u dit gedrag goed?

Als ouders daarop aangeven dat ze het gedrag afkeuren, dan moeten ouders dat duidelijk tegen hun kind zeggen.

School heeft de steun van ouders nodig om hun kind bij te sturen. In de praktijk blijkt:

- Kinderen die handelen uit onvermogen, zijn goed te corrigeren als hun ouders goed samenwerken met de leerkrachten.
- Kinderen die handelen uit onvermogen zijn moeilijk te corrigeren als hun ouders dat onvermogen als excuus voor vertoond wangedrag gebruiken.
- Kinderen die zich willen misdragen zijn snel te corrigeren (omdat er geen onvermogen meespeelt) als ouders op dezelfde lijn zitten als de school.
- Kinderen die zich willen misdragen, zijn niet te corrigeren als ouders het een probleem van school vinden.

"Mijn kind mag slaan"

Wat als ouders een andere opvatting hebben over gedrag dan de school? Ouders vinden dat hun kind het recht heeft om agressief voor zichzelf op te komen. Het kind mag zich onfatsoenlijk gedragen ten koste van andere kinderen, leerkrachten, ouders of de school. Kortom, de rode kant van de smileyposter wordt goedgekeurd door de ouders.

De ouder wordt nu doorverwezen naar de directie. Deze maakt duidelijk:

- We hebben alle respect voor de regels die u thuis hanteert, daar bent u immers de baas.
- Op school hebben wij ook regels, deze bepalen wij.
- Indien u kiest voor onze school, moet u tegen uw kind zeggen dat hij zich op school aan de schoolregels moet houden.
- Wij vragen uw hulp. Wanneer ieder kind alleen voor zichzelf opkomt op de manier die hij of zij zelf kiest, kan ik de veiligheid op school niet waarborgen. Het bewaken van die veiligheid is mijn verantwoordelijkheid als directie
- Als u niet wilt dat uw kind zich aan de schoolregels houdt, dan volgt stap 10 van het stappenplan grensoverschrijdend gedrag.

Wanneer de ouder het gedrag van het kind afkeurt, wordt er een tijdelijke oplossing gezocht, totdat het kind weer in de klas kan functioneren.

- Er wordt een contract opgesteld met duidelijke afspraken.

- Kind blijft de hele dag in nabijheid van de leerkracht, 1 tot 6 weken.
- Het kind wordt in een passende klas ('oefenklas') geplaatst.

Mocht het leren van andere leerlingen met bovenstaande aanpassingen alsnog belemmerd worden, dan passen we de volgende tijdelijke oplossingen toe.

- Het kind wordt opgehaald door ouders als het zich misdraagt. School is immers een leerinstelling en geen opvang.
- Het kind is slechts een beperkt aantal uren op school.
- Schorsing binnen de grenzen van de leerplichtwet (zie Veiligheidsplan Quadraten).

Bijlage: Stappenplan grensoverschrijdend gedrag

Dit stappenplan biedt handvatten voor de school om op een gepaste manier in te grijpen wanneer een leerling zich op een manier gedraagt die storend is voor de klas of voor henzelf. Dit beleid is gericht op het herstellen van het gedrag, het geven van een tweede kans en het vinden van positieve oplossingen. Het uitgangspunt blijft altijd dat we werken vanuit vertrouwen en respect voor alle betrokkenen. Het doel is altijd om het kind te ondersteunen in zijn of haar ontwikkeling en om samen te zorgen voor een veilige en positieve leeromgeving.

Stap 1: Alles wat mogelijk is binnen de wereld van vertrouwen

Leerkrachten benaderen de leerling op een rustige en authentieke manier, zonder direct te oordelen. Dit kan bijvoorbeeld door tijdelijk negeren, humor of non-verbale signalen om het gedrag aan te pakken zonder verstoring van de klas. Het doel is altijd om het vertrouwen te behouden en in een veilige context met de leerling in gesprek te gaan.

Stap 2: Gedrag benoemen

Als het gedrag voortduurt, benoemt de leerkracht specifiek wat er gebeurt. De leerkracht zegt bijvoorbeeld: "Ik zie dat..." of "Ik merk dat...". Het doel is om de leerling bewust te maken van het effect van zijn of haar gedrag op anderen.

Stap 3: Bedoelingvraag stellen

De leerkracht vraagt naar de bedoeling van het gedrag: "Is het jouw bedoeling om...?". Hiermee krijgt de leerling de kans om zijn of haar intenties uit te leggen en samen naar een oplossing te zoeken. Als het gedrag ongewenst is, worden positieve gedragsverwachtingen afgesproken.

Stap 4: Leidertaal gebruiken (treedt direct in werking bij fysieke onveiligheid)

Als het gedrag niet stopt, zal de leerkracht duidelijk grensstellend optreden met leidertaal zoals "Stop nu" of "Kijk me aan". Dit is bedoeld om het gedrag in te perken en een duidelijke grens aan te geven.

Stap 5: Consequentie

Voor groep 1 tot en met 4: indien het gedrag aanhoudt, volgt er een duidelijke en passende consequentie, zoals het tijdelijk apart zetten van de leerling of het afronden van de taak in stilte. Het is belangrijk dat de consequentie reëel en uitvoerbaar is en dat er geen discussie volgt. Ouders worden over het gedrag geïnformeerd wanneer de passende consequenties niet helpend zijn.

Van groep 5 tot en met 8 krijgen leerlingen na drie waarschuwingen of wanneer eerder nodig, een nadenkblad. Zij vullen dit op de gang in en hierna wordt dit besproken met de leerkracht. Na drie nadenkbladen worden ouders uitgenodigd voor een gesprek.

Wanneer het werk van de leerling niet af is, wordt het tijdens de pauze afgemaakt of mee naar huis gegeven. Vanaf deze stap wordt het gedrag van de leerling als notitie opgenomen in de digitale groepsmap.

Stap 6: Laat een collega halen

Als het gedrag blijft aanhouden, wordt een collega ingeschakeld om de leerling uit de klas te nemen en mee te nemen naar een andere klas. De leerling krijgt geen extra straf en moet bijvoorbeeld zijn/haar werk in de andere klas maken. De eigen leerkracht komt op een later moment om het kind weer op te halen en voert het gesprek om de voorwaarden en verwachtingen door te nemen waaronder het kind terug kan komen.

Stap 7: Ouders bellen om te komen

Indien het gedrag van de leerling niet verandert, wordt de ouder meteen ingelicht. De leerkracht licht hierbij de directie in. Hierbij checkt de directie kort de stappen en of de leerkrachten in de wereld van vertrouwen is gebleven. We gaan ervan uit dat de ouder(s) op school komen en het gesprek dat nodig is met hun kind voeren en daarmee de school steunen. De school belt ouders dus niet met het idee ze op het matje te roepen, maar met de vraag of ze kunnen helpen, want hun kind blokkeert.

Stap 8: Directie belt

Als ouder(s)/verzorger(s) niet op school (willen) komen, neemt de directie contact op met de ouder voor een gesprek. De directie en de leerkracht bespreken dan gezamenlijk de situatie met de ouder om een passende oplossing te vinden. Hierbij wordt besproken of ouders het gedrag goedkeuren.

Stap 9: Geen onderwijs

In het uiterste geval, wanneer ouders niet aangeven het gedrag van hun kind af te keuren of niet met het kind in gesprek willen gaan om het gedrag te veranderen, treden de stappen Time-out en Schorsen in werking. Deze staan beschreven in het veiligheidsplan Quadraten, te vinden op de website van Quadraten.